Ἀριθ. 233 — Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Ε'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἕννατος — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. — 15 Ἰουνίου 1880

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τῆς

ΕΥΑΝΘΙΑΣ ΚΑΪΡΗ

Εὐανθία Καίρη.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ὑπογραφῆς τῆς λογίας Ἑλληνίδος Εὐανθίας Καίρη εὑρίσκεται ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἀντιτύπου τῆς παρ' αὐτῆς φιλοπονηθείσης μεταφράσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Βουΐλλου «Συμβουλαὶ πρὸς τὴν θυγατέρα μου». Ἡ μετάφρασις αὕτη, δυσεύρετος οὖσα σήμερον, ἐκοινοποιήθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ ἐθνικῷ τυπογραφείῳ ἐργαζομένου κ. Ἰωάννου Τόμπρα, ἀδελφοῦ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Τόμπρα, τοῦ διδαχθέντος τὴν τυπογραφικὴν τέχνην παρὰ τῷ περικλεεῖ Διδότῳ, καὶ διευθυντοῦ διατελέσαντος τοῦ ἐν τῇ προόρῃθείσῃ ἑλληνικωτάτῃ πόλει συσταθέντος πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἑλληνικοῦ τυπογραφείου.

Σ. τ. Δ.

ΕΥΑΝΘΙΑ ΚΑΪΡΗ

Ἡ Εὐανθία Καίρη, ἧς ἀνωτέρω δημοσιεύεται τὸ πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς, ἦτο ἀδελφὴ τοῦ περιωνύμου ἐξ Ἄνδρου Θεοφίλου Καίρη. Νεωτάτη ἔτι οὖσα ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, μεγίστην ἔχουσα ἔφεσιν πρὸς τὰ γράμματα, πᾶν εἶδος γνώσεως ἐγκυκλίου, διὸ καὶ ἐγένετο διευθύντρια τοῦ ἐν Κυδωνίαις παρθεναγωγείου, ἄντος συγχρόνως τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς (1811) διδασκάλου τῆς ἐκεῖ ἀκμαζούσης σχολῆς.

Ὁ Φιρμίνος Διδότος[1], ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἐπί τινας μῆνας μαθητὴς τοῦ Θεοφίλου Καίρη ἐν τῇ σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν, μετ' ἐνθουσιασμοῦ μεγάλου ἀφηγούμενος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Notes d'un voyage fait dans le Levant en 1816 et 1817» τὰ τῆς σχολῆς ταύτης καὶ τὴν φιλοξενίαν, ἧς ἔτυχεν αὐτόθι ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου Καίρη, λέγει ὅτι ἡ θελκτικὴ Εὐανθία (la charmante Evanthie) ἦτο προηγμένη ποσῶς τὸν κατὰ τὴν παιδείαν, ὥστε κατενόει κάλλιστα τὰς ὑψηλὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας, ἃς ἐδίδασκεν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν ἀνωτέραν διδασκαλίαν, ὅτι ὡμίλει ὀρθότατα τὴν γαλλικὴν καὶ ἰταλικήν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν· προσθέτει δὲ εἰς ταῦτα ὁ Διδότος ὅτι τότε ἐδιδάσκετο παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς ἀνώτερα μαθηματικά, καὶ ἐμελέτα τὰς κωνικὰς τομὰς τοῦ Νεύτωνος.

Πρὸς τὴν λογίαν ταύτην γυναῖκα δὲν ἀπηξίωσε νὰ συνάψῃ ἀλληλογραφίαν ὁ σοφὸς Κοραῆς. Ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν τῆς 28 Ἰανουαρίου 1815 ἀπευθύνει αὐτῇ συμβουλὰς, ἀναγγέλλει ὅτι πέμπει βιβλία πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ αὔξησιν τῶν γνώσεών της καὶ πρὸς μετάφρασιν· ἀποκαλεῖ δ' ἑαυτῇ τὴν Εὐανθίαν φιλτάτην θυγατέρα, φίλον θυγάτριον, τέανον ἀγαπητὸν, μόνην λογίαν ἐν Κυδωνίαις, ὁμολογῶν ὅτι γράφει ταῦτα «ἀπὸ βάθους πατρικῶν σπλάγχνων ὁ γηραιὸς Κοραῆς»· ἐπαινεῖ τὴν παιδείαν αὐτῆς καὶ τὴν προθυμίαν νὰ ἐπαυξήσῃ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων καὶ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους, προτρέπει εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κλασσικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων πεζῶν καὶ ποιητῶν καὶ εἰς ἀπόκτησιν ἀληθινῆς σοφίας, ἣν ὁρίζει κατὰ τοὺς Ἕλληνας «τέχνην τοῦ βίου». Ἄξιον ἀναγγώσεως εἶνε τὸ ἑξῆς χωρίον τῆς πρὸς τὴν Εὐανθίαν ἐπιστολῆς τοῦ Κοραῆ· «Σπούδασε, φίλον θυγάτριον, νὰ κατασταθῇς ὁμοία γυναικὸς, τὴν ὁποίαν ἐζήτει ὁ Σολομών· σπούδασε, ἂν ἐρωτᾷ τις ὡς ἐκεῖνος — *γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὑρήσει;* — νὰ τὸν ἀποκρίνωνται οἱ γνωρίζοντές σε — *τὴν ἐξ Ἄνδρου Εὐανθίαν*». Τὴν τελευταίαν ταύτην φράσιν τοῦ Κοραῆ μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ μετριότητος ἡ Εὐανθία, δημοσιεύουσα τὴν ἐπιστολὴν, μεταφέρει εἰς ἑτέρας Ἑλληνίδας.

Ἐν Κυδωνίαις ἡ Εὐανθία τῷ 1820 μετέφρασε τὸ συγγραμμάτιον τοῦ Βουΐλλου, «*Συμβουλαὶ πρὸς τὴν θυγατέρα μου*», καὶ ἐξετύπωσεν ἐν τῷ τυπογραφείῳ τῆς Σχολῆς τῶν Κυδωνιῶν, τῷ διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Τόμπρα, τοῦ διδαχθέντος τὴν τυπογραφικὴν ἐπὶ διετίαν ἐν Παρισίοις ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ Φιρμ. Διδότου. Τὴν μετάφρασιν ταύτην, ἧς προτάσσει μίαν τῶν πρὸς αὐτὴν ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῆ, ἀφιεροῖ *Ταῖς φιλομούσοις τῶν Ἑλλήνων νεάνισιν*. Ἐν τοῖς προλεγομένοις δὲ τῆς μεταφράσεως, ἐν οἷς προτρέπει τὰς Ἑλληνίδας πρὸς σοφίαν καὶ ἀναγράφει προγονικὰ Ἑλληνίδων ὀνόματα, αἵτινες ἐδόξασαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς σοφίας αὐτῶν καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀποπνέει, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐγράψαμεν[1], ἄκρα μετριοφροσύνη, φιλαδελφία συγκινητικὴ, ἐκτίμησις εἰλικρινὴς καὶ δικαία τῶν σοφῶν τοῦ ἔθνους, ἔρως ἀγνὸς πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ θαυμασμὸς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Πλὴν τοῦ συγγραμματίου τούτου μετέφρασε

1. Βιογραφίαν τοῦ Φ. Διδότου ἐδημοσίευσεν ἡ Ἑστία ἐν ἀριθ. 43.

1. Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων (1880).

καὶ ἕτερον, ἐπανελθοῦσα εἰς Ἄνδρον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Κυδωνιῶν, «*Μάρκου Αὐρηλίου ἐγκώμιον, συγγραφὲν γαλλιστὶ ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ ῥήτορος καὶ μέλους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας*», καὶ ἐξέδωκεν ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1835. Ἐπὶ τοῦ πίνακος δὲ τῆς μεταφράσεως ταύτης ἐνέγραψε τὸ ῥητὸν τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου «*Ἐπὶ τέρποι καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικήν, σὺν μνήμῃ Θεοῦ*».

Τὴν μετάφρασιν ἀφιεροῖ «*Εἰς τὴν κόνιν τοῦ ἀοιδίμου Α. Κοραῆ εὐγνωμοσύνης ἕνεκα*». Λέγει δ' ἐν τοῖς προλεγομένοις, ἅτινα ἀπευθύνει καὶ αὖθις πρὸς τὰς φιλομούσους Ἑλληνίδας, ὅτι αὐτὸς ὁ Κοραῆς, ὁ μετὰ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου συνεκδοὺς καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου τοῦ Γάλλου Θωμᾶ, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ μετάφρασιν αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ.

Ἡ Εὐανθία ἐπέζησε πολὺ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Θεοφίλου τοῦ ἀποθανόντος τῷ 1855· διετήρησε δὲ μέχρι τέλους τοῦ βίου ἄσβεστον τὸν ἔρωτα τῆς διατριβῆς ἐν τῇ ὑψηλῇ χώρᾳ τῶν ἠθικοφιλοσοφικῶν μελετῶν.

Μάϊος τοῦ 1880. Α. Μιχαιδάκης

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Ἐν Μασσαλίᾳ τῇ 24/5 Ἰουνίου 1880.

Ἡ προπέρα λειψυδρία — Ἡ πανώλης τοῦ 1720. — Ἡ χολέρα τοῦ 1834. — Ἐξοδὴ τοῦ ποταμοῦ Durance εἰς Μασσαλίαν. — Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Roquefavour. — Ὁ δημιουργὸς τῆς διώρυγος Mont-Richer. — Δὲν εἰμπορεῖ νὰ γείνῃ τι τοιοῦτο εἰς Ἀθήνας;

Φίλε κύριε ἐκδότα,

Ἡ Μασσαλία ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο τὰς Ἀθήνας, ὅτι πρὸ ἐτῶν 35 ἐστερεῖτο τοῦ ἀπαραιτήτου εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων αὐτῆς ὕδατος. τούτου δ' ἕνεκα ἡ μὲν καθαριότης τῆς πόλεως ἦτο φόδρα ἀμφίβολος, ἡ δὲ ξηρασία τῶν περιχώρων αὐτῆς ἀναμφισβήτητος. Τῷ 1845 ἡ πόλις πολὺ ἀπεῖχε τοῦ ν' ἀριθμῇ ὅπως σήμερον ὑπὲρ τὰς 320,000 ψυχῶν· οἱ κάτοικοι μόλις συνεποσοῦντο τότε εἰς 160,000· καὶ ὅμως τὸ εἰσαγόμενον εἰς τὴν πόλιν ὕδωρ ἦτο τοσοῦτον ὀλίγον, ὥστε δὲν ἀνελόγουν πρὸς ἕκαστον κάτοικον κάθ' ἡμέραν εἰμὴ 75 λίτραι. Ὁσάκις δὲ συνέπιπτον ἀνομβρίαι, αἵτινες καὶ ἐνταῦθα εἶνε συχναί ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις, τὸ διαθέσιμον ὕδωρ δὲν ἔφθανεν εἰμὴ εἰς τὸ πέμπτον τῆς πρωτοφανοῦς ἀναλογίας.

Εἰς τοιαύτας περιστάσεις συνέβαινον ἐνταῦθα σκηναὶ τῶν ὁποίων ὁμοίας μέχρι τινὸς τοῦλάχιστον εἴδομεν καὶ παρ' ἡμῖν πολλάκις. Τὸ πλῆθος ἐπολιόρκει ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τὰς κρήνας ὅσαι δὲν εἶχον ἐντελῶς ἀποξηρανθῆ· οἱ δυσαλέοι ἄνθρωποι συνωθοῦντο καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἀγωνίζοντο νὰ διατηρήσωσι τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέλαβον καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ ὄπισθεν ἐρχόμενοι ἐπροσπάθουν πολλάκις διὰ τῆς βίας νὰ τοὺς ἐξωθήσωσι ἵνα ἐνωρίτερον πλησιάσωσι πρὸς τὸ ὑγρὸν νημάτιον, τὸ ὁποῖον ἔβλεπον μᾶλλον ἢ ἤκουον, τοσοῦτον κατέπιπτεν ἀψοφητί· οἱ δὲ εὐτυχήσαντες ἐπὶ τέλους νὰ προσαρμόσωσι εἰς τὴν στρόφιγγα τὸ χεῖλος τοῦ σκεύους αὐτῶν ἐφρόντιζον νὰ μὴν ἀπολέσωσιν, εἰ δυνατόν, οὐδὲ ῥανίδα τοῦ ῥευστοῦ ἐκείνου, ὡς ἂν ἦτο ὁ πολυτιμότατος τῶν οἴνων. Προσθέσατε εἰς τὸν θόρυβον τοῦτον τὰς κραυγὰς καὶ τὰ γρονθοκοπήματα τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἐπήρχοντο ἀθρόοι ἵνα προμηθευθῶσι τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὰ πλοῖα ὕδωρ, καὶ δὲν θέλετε ἀπορήσει ὅτι πολλάκις ἐδέησε νὰ παρεμβῇ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, ἵνα διανείμῃ τὸ ὕδωρ κατὰ μερίδας ὡρισμένας, ὡς ἂν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διετέλουν ἐν καταστάσει ἀληθοῦς πολιορκίας.

Ἀλλ' αἱ περιοδικαὶ αὗται λειψυδρίαι συνέπειγοντο ἐνταῦθα συμφοράς, τῶν ὁποίων πεῖραν εὐτυχῶς δὲν ἐλάβομεν ἐν Ἀθήναις, καὶ εἴθε μὴ λάβωμεν ποτέ. Αἱ ὀλεθριώτεραι τῶν ἐπιδημιῶν συνέπιπτον μετὰ τῆς μεγίστης ἐλαττώσεως τοῦ ποσοῦ τῶν ὑδάτων· τοῦτο συνέβη ἐπὶ τῆς πανώλους τοῦ 1720 καὶ ἐπὶ τῆς χολέρας τοῦ 1834. Τῇ 9 Ἰουλίου 1720 δύω ἰατροὶ ἐδήλωσαν, ὅτι παῖς ἀπέθανεν ἐκ πανώλους, καὶ μετ' οὐ πολὺ κατέπεσεν ὡς κεραυνὸς ἐπὶ τῆς πόλεως τὸ κακὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἰσήχθη εἰς Μασσαλίαν διὰ πλοίου προελθόντος ἐκ Συρίας καὶ Τριπόλεως. Οἱ κάτοικοι θέλουσι νὰ φύγωσιν, ἀλλὰ στρατὸς πολυάριθμος περιζώσας τὴν πόλιν μακρόθεν ἀπώθει τοὺς ταλαιπώρους φυγάδας καὶ κατεκρήμνιζεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἑστίαν ἐκείνην τοῦ μολύσματος. Εἰς τὴν φρίκην αὐτῶν προσετέθη ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα. Ἐπειδὴ πᾶσα συγκοινωνία ἐκόπη, ἀδύνατον ἀπέβη νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν πόλιν τροφαὶ καὶ ὕδωρ. Καὶ τότε . . . . . τότε ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τις τὴν γραφίδα τοῦ Θουκυδίδου διὰ νὰ εἰκονίσῃ τὸ φοβερὸν θέαμα ὅπερ παρέστησαν αἱ οἰκίαι, αἱ ὁδοί, οἱ ἄνθρωποι, τὰ κτήνη. Μόλις δὲ τῷ 1721 μετὰ μεγάλας βροχὰς, αἵτινες ἐσάρωσαν τὸν ἀέρα καὶ τὸ ἔδαφος, ἐξηλείφθη ἡ ἐπιδημία, ἀφοῦ ἐθέρισε 50,000 ψυχῶν. Ἐπὶ πόσου πληθυσμοῦ ἐτελέσθη ἡ θυσία αὕτη δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω· ὅ,τι ἠξεύρω εἶνε, ὅτι μετὰ μίαν περίπου ἑκατονταετηρίδα, ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας, ἡ Μασσαλία δὲν ἠρίθμει ἔτι εἰμὴ 80,000 κατοίκων. Ὁπωσδήποτε τὸ μέγεθος τοῦ δεινοῦ δηλοῦται ἐκ τούτου, ὅτι ἐνῷ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα παρῆλθον ἔκτοτε ἐνιαυτοὶ, ἡ πόλις δὲν ἔπαυσε πανηγυρίζουσα τὴν 4 Ἰουνίου ἑκάστου ἔτους ὡς ἡμέραν σωτηρίας κοινῆς, διὰ λιτανείας καὶ δοξολογιῶν. Καὶ ἡ μὲν δημοκρατικὴ κυβέρνησις ἀπηγόρευσε τὰς λιτανείας· ἀλλ' ἡ χθὲς ὑπῆρξεν, ὡς πάντοτε, ἡμέρα ἑορτῆς ἐνταῦθα. Πολλοὶ συνέῤῥευσαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὸ δὲ χρηματιστήριον καὶ τὰ σχολεῖα, καὶ τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα ἦσαν κλειστά.